

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu**

Wrocław, dnia 23 września 2011 r.

**Pan
Sylwester Pajęcki
Dyrektor
Wrocławskiego Centrum Opieki,
Wychowania i Adopcji
we Wrocławiu**

LWR-4101-08-04/2011
P/11/092

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu skontrolowała Wrocławskie Centrum Opieki, Wychowania i Adopcji - Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy we Wrocławiu (zwany dalej „Ośrodkiem”) w zakresie jego funkcjonowania w latach 2008-2011 (I półrocze) oraz współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu dziecka do wychowania w rodzinie.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 6 września 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie funkcjonowanie Ośrodka oraz jego współdziałanie z innymi instytucjami na rzecz powrotu dziecka do wychowania w rodzinie, mimo stwierdzonych uchybień w zakresie terminowości przekazywania do innych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych informacji o dziecku zakwalifikowanym do przysposobienia oraz o fakcie przysposobienia dziecka.

Przyjęta ocena ogólna wynika z uwag i ocen cząstkowych przedstawionych poniżej.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701

1. Ośrodek funkcjonujący od 1 kwietnia 2009 r., jako jednostka organizacyjna Wrocławskiego Centrum Opieki, Wychowania i Adopcji we Wrocławiu utworzonego w miejsce zlikwidowanej całodobowej Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej we Wrocławiu oraz Wrocławskiego Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego realizuje zadania pomocy społecznej w zakresie wspierania rodzin adopcyjnych i zastępczych oraz rodzin naturalnych, których dzieci są umieszczone w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzi działalność diagnostyczno – konsultacyjną. Uregulowania zawarte w statucie i regulaminie organizacyjnym oraz uszczegółowione w rocznych planach pracy, umożliwiały wywiązywanie się z zadań określonych w art. 82 i 83 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej², a także w § 4 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 30 września 2005 r. w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych³, zwanego dalej rozporządzeniem MPS.

Ośrodek prowadził wykazy dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia, a także wojewódzki bank danych (WBD) o dzieciach oczekujących na przysposobienie i kandydatach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz o rodzinach zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka na terenie województwa. Zadania swoje w latach 2008-2010 realizował, m.in. poprzez:

- gromadzenie informacji o dzieciach, które mogą być przysposobione lub umieszczone w rodzinie zastępczej (wzrost ze 137 do 1077 w związku z uwzględnianiem w latach 2009-2010 danych o dzieciach zarówno z terenu Dolnego Śląska, jak też z całej Polski),
- przeprowadzanie adopcji dzieci (wzrost z 37 do 64),
- wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych stwierdzających ukończenie szkolenia dla rodzin zastępczych (wzrost z 38 do 53).

Ponadto Ośrodek dokonując doboru rodziny zastępczej lub placówki rodzinnej właściwej ze względu na potrzeby dziecka, przeprowadzał badania pedagogiczne i psychologiczne oraz rodzinne wywiady środowiskowe dotyczące: osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka, kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej albo kandydatów do prowadzenia placówki rodzinnej, a także współpracował z sądami opiekuńczymi w zakresie sporządzania opinii dotyczących umieszczenia dzieci w rodzinie adopcyjnej, zastępczej, bądź placówce opiekuńczo-wychowawczej.

2. Obsada kadrowa (łącznie 19,75 etatów) zapewniała realizację przez Ośrodek zadań merytorycznych. W ramach struktury organizacyjnej Ośrodka działały: Zespół ds. Rodzin

² j.t. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.

³ Dz. U. Nr 205, poz. 1701.

Zastępczych i Domów Dziecka oraz Zespół ds. Adopcji, a także samodzielne stanowiska pracy (ds. pracy socjalnej, prawnik, lekarz) nadzorowane bezpośrednio przez Zastępcę Dyrektora ds. Adopcji. Większość spośród zatrudnionych w badanym okresie średnio 21 pracowników Ośrodka, posiadało kwalifikacje zgodne z określonymi w § 2 i 3 *rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 października 2004 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do zakładania i prowadzenia niepublicznych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz stażu pracy i kwalifikacji wymaganych od osób zatrudnionych w publicznych i niepublicznych ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych, a także warunków lokalowych, jakimi powinny dysponować te ośrodki*⁴, zwanego dalej „rozporządzeniem MPS z 6 października 2004 r. Odstępstwa od wymogów § 3 *rozporządzenia MPS z 6 października 2004 r.* w zakresie kwalifikacji personelu Ośrodka w latach 2008-2010 dotyczyły 2 spośród 3 pracowników socjalnych, którzy nie posiadali ukończonych studiów magisterskich na kierunkach wymaganych rozporządzeniem oraz rocznego stażu pracy z dziećmi, a także 1 osoby zatrudnionej na stanowisku głównego specjalisty, pedagoga, która nie posiadała ukończonych studiów magisterskich na kierunku pedagogicznym. Do czasu kontroli nieprawidłowości w zakresie zatrudnienia pracowników socjalnych zostały usunięte.

Pomieszczenia Ośrodka spełniały warunki lokalowe, określone w § 4 *rozporządzenia MPS z 6 października 2004 r.*

3. Wydatki budżetowe Ośrodka w latach 2008-2010 wyniosły: 1.066,1 tys. zł w 2008 r., 1.202,0 tys. zł w 2009 r. i 1.248,8 tys. zł w 2010 r., stanowiąc odpowiednio 99,9%, 99,1% i 98,9% planu budżetowego po zmianach. Otrzymywane środki finansowe odpowiadały zgłaszanym potrzebom i zapewniały pełną realizację zadań Ośrodka.

4. W trakcie kontroli zbadano dokumenty 60 spraw dzieci zgłoszonych do Ośrodka celem przeprowadzenia adopcji, po raz pierwszy zarejestrowanych w latach 2008-2010⁵, wylosowanych z łącznej populacji 283 zgłoszeń.

Tryb kwalifikowania przez Ośrodek dzieci do przysposobienia w większości przypadków spełniał wymogi określone w § 8 *rozporządzenia MPS* oraz regulaminie organizacyjnym. Niemniej jednak w 3 przypadkach nie została dokonana przez psychologa ocena stopnia możliwości nawiązania przez dziecko więzi emocjonalnej w nowej rodzinie, nie określono specyfiki potrzeb dziecka w kontekście prawidłowego doboru rodziny, a także nie sporządzono diagnozy psychologicznej i pedagogicznej.

⁴ Dz. U. Nr 226, poz. 2293.

⁵ po 20 dobranych losowo z każdego roku, w tym po 10 zgłoszeń z placówek typu socjalnego i interwencyjnego.

Ośrodek na ogół przestrzegał 1 miesięcznego terminu (§10 ust.1 *rozporządzenia MPS*) na poszukiwanie rodzin zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka zakwalifikowanego do przysposobienia, a w przypadku nie pozyskania takiej rodziny przekazywał informacje o dziecku zakwalifikowanym do adopcji do WBD oraz ośrodków adopcyjno-opiekuńczych na terenie województwa oraz WBD w innych województwach, a następnie do Centralnego Banku Danych (CBD) zgodnie z § 10 ust. 2-4 *rozporządzenia MPS*. Ponadto stosownie do uregulowań § 13 *rozporządzenia MPS* Ośrodek informował WBD i CBD o fakcie przysposobienia dziecka po uprawomocnieniu się postanowienia sądowego. Niemniej w badanych sprawach łącznie w 6 przypadkach stwierdzono opóźnienia w przekazaniu informacji określonych w § 10 ust. 2-4 i § 13 *rozporządzenia MPS*, tj.:

- w 1 przekazanie informacji o dziecku zakwalifikowanym do adopcji do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych na terenie województwa oraz do WBD w innych województwach nastąpiło w terminie o 22 dni dłuższym niż 7 dni określone w §10 ust. 3,
- w 2 przekazanie informacji o dziecku do CBD było opóźnione odpowiednio o 4 i o 7 miesięcy od terminu ustalonego w § 10 ust. 4,
- w 3 informacja do innych WBD oraz CBD o fakcie przysposobienia dziecka została przekazana z opóźnieniem odpowiednio: o 10 dni, o 23 dni oraz o 7 miesięcy od 7 dniowego terminu (§ 13).

Ośrodek przy kwalifikowaniu dziecka do przysposobienia oraz sporządzaniu diagnozy dziecka współpracował m.in. z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, zakładami opieki zdrowotnej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami opiekuńczymi. Z ustaleń kontroli wynika, że Ośrodek nie miał wpływu na termin zgłaszania przez placówkę opiekuńczo-wychowawczą dziecka do adopcji, mimo wcześniejszego pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej, a także nie zawsze dysponował aktualnymi danymi o zmianach w sytuacji prawnej dziecka w trakcie prowadzonego poszukiwania rodziny przysposabiającej, co niejednokrotnie miało wpływ na możliwość sprawnego przeprowadzenia adopcji.

5. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, Ośrodek dokładał należytej staranności na rzecz stałego powrotu dziecka do rodziny naturalnej, a w przypadku, gdy było to niemożliwe, podejmował starania o umieszczenie w rodzinie zastępczej lub skierowanie do adopcji.

Niemniej na terenie działania Ośrodka – z przyczyn niezależnych od jednostki – występują niedobory odpowiedniej liczby należycie przygotowanych, niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych zawodowych lub rodzin skłonnych adoptować dzieci. Głównymi przyczynami takiego stanu są wysokie wymagania stawiane rodzicom zastępczym w zakresie

kompetencji, umiejętności działania w stresie i rozwiązywania problemów wychowawczych. Trudności z pozyskaniem rodzin zastępczych bądź adopcyjnych dotyczą zwłaszcza dzieci starszych, w okresie dojrzewania, chorych, z zaburzeniami emocjonalnymi bądź opóźnieniami rozwojowymi, posiadających liczne rodzeństwo.

Ośrodek w pełni wywiązywał się w badanym okresie z obowiązku określonego w § 7 ust. 1 i 2 *rozporządzenia MPS* w zakresie współpracy z rodziną naturalną, zastępczą oraz przysposabiającą odnośnie opieki nad dzieckiem i jego wychowaniem. Sporządzał stosowne diagnozy pedagogiczne i psychologiczne dzieci i rodzin oraz podejmował działania mające na celu rozwiązywanie problemów wychowawczych w rodzinie oraz problemów związanych z rozwojem dziecka, a także działania w zakresie terapii rodzinnej m.in. poprzez tworzenie „grup wsparcia” dla rodziców biologicznych, bądź organizowanie warsztatów o charakterze psychoedukacyjnym w ramach projektu „Razem możemy więcej – kompleksowa opieka nad dzieckiem”. Realizowano też zadania tematyczne, jak np.: „Asystent rodziny – wsparciem rodzin biologicznych” Do projektu przystąpiło 18 rodzin aktualnych i byłych wychowanków Wrocławskiego Centrum Opieki Wychowania i Adopcji. Ponadto Ośrodek propagował ideę adopcji poprzez swoją stronę internetową, na której zamieszczał m.in. szczegółowe informacje dotyczące procedury przysposobienia dziecka oraz wsparcia udzielanego w tym zakresie przez Ośrodek.

6 Działalność Ośrodka objęta była nadzorem ze strony Wydziału Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu oraz Prezydenta Miasta Wrocławia poprzez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W wyniku 2 kontroli Ośrodka przeprowadzonych w 2008 r. (przed reorganizacją) przez ww. jednostki ujawniono nieprawidłowości zarówno formalne jak i merytoryczne m.in. w zakresie braku wymaganych kwalifikacji pracowników, nie wystarczającej działalności edukacyjnej i upowszechniającej odnośnie tworzenie rodzin przysposabiających, zastępczych oraz placówek rodzinnych. Wnioski pokontrolne sformułowane po tych kontrolach zostały przez jednostkę zrealizowane. W latach 2009-2011 (I półrocze) Ośrodek nie był kontrolowany przez nadzorujące jednostki.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1. Zapewnienie ścisłego przestrzegania terminów związanych z przekazywaniem informacji o dziecku zakwalifikowanym do przysposobienia do innych ośrodków adopcyjno-opiekuńczych oraz o fakcie przysposobienia dziecka stosownie do przepisów § 10 ust.2-4 oraz § 13 rozporządzenia MPS.***

2. *Podjęcie działań na rzecz nawiązania bliższej współpracy z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi oraz PCPR w celu przyspieszenia i usprawnienia zgłaszania dzieci do adopcji.*

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu na podstawie art. 62 ust.1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora w terminie miesiąca od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust.1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o której mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.